Vlaams Parlement

412 (2014-2015) – Nr. 1
ingediend op 26 juni 2015 (2014-2015)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Vera Celis

over de Onderwijsspiegel 2015

verzendcode: OND

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: mevrouw Kathleen Helsen.

Vaste leden:

mevrouw Vera Celis, de heer Koen Daniëls, de dames Ingeborg De Meulemeester, Kathleen Krekels, de heer Kris Van Dijck, mevrouw Miranda Van Eetvelde;

de heren Jos De Meyer, Jenne De Potter, Jan Durnez, mevrouw Kathleen Helsen;

mevrouw Ann Brusseel, de heer Jo De Ro;

de dames Caroline Gennez, Tine Soens;

mevrouw Elisabeth Meuleman.

Plaatsvervangers:

de heer Peter Persyn, mevrouw Grete Remen, de heren Axel Ronse, Willy Segers, de dames Ann Soete, Manuela Van Werde;

de dames Caroline Bastiaens, Sabine de Bethune, Vera Jans, Katrien Schryvers;

de heren Jean-Jacques De Gucht, Francesco Vanderjeugd;

de dames Ingrid Lieten, Katia Segers;

mevrouw Elke Van den Brandt.

Toegevoegde leden:

mevrouw Barbara Bonte.

INHOUD

I. Toelichting door Lieven Viaene 5
1. Doorlichtingen 5
1.1. Soorten adviezen 5
1.2. Realisatie van de onderwijsdoelen 6
1.3. De kwaliteitsbewaking 7
1.4. Bewoonbaarheid, veiligheid en hygiëne 7
2. Onderzoeken in de kijker 7
2.1. Talenbeleid: wie, wanneer en wat? 7
2.2. Talenbeleid: de resultaten 8
2.3. Zorg voor leerlingen en gelijke kansen 8
2.4. Zorg, kwaliteitszorg en datageletterdheid 8
2.5. Het Brusselrapport 9
3. Andere opdrachten 11
II. Vragen en bemerkingen van de commissieleden 12
1. Vragen en bemerkingen van Ann Brusseel 12
2. Vragen en bemerkingen van Kris Van Dijck 13
3. Vragen en bemerkingen van Vera Celis 13
4. Vragen en bemerkingen van Jo De Ro 13
5. Vragen en bemerkingen van Koen Daniëls 14
6. Vragen en bemerkingen van Kathleen Krekels 15
7. Vragen en bemerkingen van Elisabeth Meuleman 15
8. Vragen en bemerkingen van Jan Durnez 15
9. Vragen en bemerkingen van Jos De Meyer 16
10. Vragen en bemerkingen van Kathleen Helsen 16
III. Reflectie door minister Hilde Crevits 17
IV. Antwoorden van Lieven Viaene 19
1. Talenbeleid 19
2. Cultuureducatie en muzische vorming 19
3. Bewoonbaarheid, veiligheid en hygiëne 19
4. Leraren in Brussel 20
5. Doeltreffendheid en efficiëntie 21
6. Evaluatiepraktijk en kwaliteitsbewaking 21
7. Gelijke onderwijskansen 22
8. Opvolging 22
9. SYNTRA en Leren en Werken 22
10. Project algemene vakken 23
11. Opdracht van leraren 23
12. STEM 23
13. Medische consulten 23
14. CLB's 24
15. Lerarenopleiding 24

16. Wat kan de overheid doen? 24
17. Pedagogische begeleidingsdiensten 25
18. Buitengewoon onderwijs 26
19. Peilingproeven 26
Gebruikte afkortingen 27
Bijlagen: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be
Bijlage 1: Presentatie van inspecteur-generaal Lieven Viaene
Bijlage 2: Onderwijsspiegel 2015

Op 7 mei 2015 organiseerde de Commissie voor Onderwijs een gedachtewisseling over de Onderwijsspiegel 2015 – het jaarlijkse rapport van de Onderwijsinspectie – met Lieven Viaene, inspecteur-generaal, en minister Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Onderwijs. De bijhorende presentatie evenals de Onderwijsspiegel 2015 zijn als bijlage terug te vinden op de dossierpagina van dit verslag op www.vlaamsparlement.be.

I. Toelichting door Lieven Viaene

Lieven Viaene, inspecteur-generaal van de Onderwijsinspectie, licht het rapport Onderwijsspiegel 2015 toe. Hij beschouwt de uitnodiging van de Commissie voor Onderwijs alleszins als een teken van waardering voor het werk van zijn diensten. Het doel is de onderwijskwaliteit in Vlaanderen hoog te houden. Het rapport Onderwijsspiegel, dat conform het vigerende decreet jaarlijks wordt opgesteld, betreft de zaken die de inspectie in de scholen ziet en ervaart inzake onderwijskwaliteit. 140 inspecteurs bezoeken alle scholen in Vlaanderen, van het kleuter- tot het volwassenenonderwijs, het dko en de CLB's. Voor de doorlichting gebeuren jaarlijks enkele honderden onderzoeken van diverse aard. De Onderwijsspiegel 2015 verzamelt de bevindingen voor het schooljaar 2013-2014.

Er vallen drie grote onderdelen te onderscheiden in het rapport. Een eerste deel vat de vaststellingen bij de doorlichtingen samen, en bevat vooral kwantitatieve data. Die geven aan hoe de individuele scholen het algemeen doen. Jaarlijks wordt een representatieve steekproef gehouden onder de scholen. Voor bepaalde studierichtingen houdt dat in dat de inspectie jaarlijks een kleine groep scholen bezoekt. Het is dan soms gevaarlijk om conclusies te trekken op basis van data over één jaar. De Onderwijsspiegel bevat evenwel ook een aantal opvallende gegevens.

In het tweede deel worden een aantal diepgravende onderzoeken in de kijker geplaatst. Voor het betrokken schooljaar gaat het om het talenbeleid in de Vlaamse scholen, in navolging van de Talennota van voormalig minister van Onderwijs Frank Vandenbroucke. Dit langlopende onderzoek werd in 2014 afgerond. Rond de thema's zorg en gelijke onderwijskansen (GOK) is de GOK-cyclus in het secundair onderwijs, het basis- en het buitengewoon onderwijs gecontroleerd. De zorg voor risicoleerlingen werd nagegaan, met het oog op de opdracht die aan de inspectie werd toevertrouwd in het actieplan Vroegtijdig schoolverlaten. Er is een link naar datageletterdheid. De meeste aandacht genoot de rapportage over het Nederlandstalige onderwijs in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, waarvoor in het bewuste schooljaar ongeveer 130 basisscholen en 35 scholen secundair onderwijs zijn doorgelicht. Er is een apart hoofdstuk aan gewijd, opgesplitst in basis- en secundair onderwijs.

Deel drie van het rapport betreft een aantal kleinere opdrachten. Het omvat de examencommissie secundair onderwijs, het thuisonderwijs, het GIA-rapport (Geletterdheid, Inburgering en Anderstaligheid), de voorafgaande controle van nieuwe vestigingsplaatsen en het meldpunt van de Onderwijsinspectie. Alleen dat laatste zal kort worden aangehaald tijdens deze presentatie.

1. Doorlichtingen

1.1. Soorten adviezen

In het kader van de doorlichting kan de inspectie drie soorten adviezen afleveren. Een eerste mogelijkheid is een advies 1 of een gunstig advies zonder beperking. Dit staat voor het vertrouwen in een school die goed bezig is en waarvan men weet dat die aanpak wordt doorgezet. Een tweede mogelijk advies – advies 2 – geeft eveneens een gunstige score, mits aan een aantal aandachtspunten wordt

gewerkt. Men gaat ervan uit dat de school dat ook zelf kan doen. In totaal krijgt 97 percent van de onderwijsinstellingen een gunstig advies (i.c. een van de twee voornoemde opties). Het advies 3 luidt ongunstig. De inspectie stelt daarmee in wezen dat, mocht er niets veranderen, de school best sluit. Het advies is dan de erkenning van de betrokken school in te trekken. Er is evenwel ook voorzien in een procedure met een verbeteringsplan. De school kan dan acties opzetten met externe ondersteuning. In het schooljaar 2013-2014 kregen vijftien scholen een dergelijk advies. In het rapport wordt tevens de evolutie over de jaren heen weergegeven.

In het onderzochte schooljaar zijn er 477 doorlichtingen gebeurd. Dit is minder dan in andere schooljaren, maar dat komt door de GOK-controles. Die kunnen immers niet gelijktijdig met de reguliere doorlichting gebeuren. De cijfers tonen ook minder adviezen van het type 1 dan andere jaren, wat te linken is aan de steekproef en het feit dat de situatie in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest de cijfers minder positief heeft gemaakt.

Er zijn nog belangrijke verschillen te melden. In het basisonderwijs kreeg 56 percent – of 184 van de 326 onderzochte scholen – het advies 1. In het secundair onderwijs ligt dat beduidend lager: 24 van de 78 scholen of 31 percent.

1.2. Realisatie van de onderwijsdoelen

De spreker gaat ook in op de mate waarin de onderwijsdoelen bereikt worden. Globaal genomen voldoet een ruime meerderheid van de leergebieden, vakken en structuuronderdelen. De Onderwijsinspectie velt een oordeel op basis van alle elementen die ze onderzoekt. Het is dus mogelijk dat een vak of leergebied onderliggend niet voldoet, terwijl dat toch vertaald wordt in een globaal advies 1 of 2, afhankelijk van de sterkte van de school op de andere punten en in het algemeen.

Een aantal elementen bleek minder positief uit te vallen en vraagt daarom extra aandacht. Het gaat om de studies die aansluiten bij leren en werken, met name het deeltijds beroepssecundair onderwijs (dbso) en de SYNTRA-leertijd. Minder dan de helft van de onderzochte structuuronderdelen voldoet hier. Dat geldt ook voor het beroepssecundair onderwijs (bso) en het kunstsecundair onderwijs (kso), waarin slechts 49 percent van het onderzochte voldoet. Ook opvallend is het resultaat van de centra voor volwassenenonderwijs. Daar voldoet slechts iets meer dan de helft van de onderzochte elementen. In de eerste graad secundair en het technisch secundair onderwijs (tso) komt men ook op net iets meer dan de helft uit. In eerste instantie schort er daarbij iets aan de evaluatiepraktijk. Die is niet voldoende betrouwbaar waardoor niet gemeten wordt wat eigenlijk zou moeten worden gemeten. De informatie is derhalve ontoereikend.

Wat zijn de belangrijkste knelpunten per onderwijsniveau? In het basisonderwijs zijn dat wereldoriëntatie, muzische vorming en lichamelijke opvoeding. Deze bevindingen zijn ongeveer gelijklopend met die van de voorgaande jaren. Deze knelpunten vergen dus aandacht. In het volwassenenonderwijs situeert het probleem zich vooral in de basisvorming en de algemene vorming in de beroepsopleiding. Dat bevestigt wat uit de PAV-peilingsproeven (project algemene vakken) is gebleken.

Het stelsel van leren en werken vormt een knelpunt, wat betreft de aansluiting bij de onderwijsdoelen. In dat stelsel kunnen immers sinds enkele jaren kwalificaties toegekend worden die gelijk zijn aan die van het voltijdse onderwijs. Als kwalificaties dezelfde zijn, moeten logischerwijze ook de normen identiek zijn. De realiteit is anders. Binnen het stelsel van leren en werken, SYNTRA of dbso worden niet diezelfde normen gehanteerd.

Voor het dko komt de problematiek voor dans terug. De infrastructuur is vaak niet aangepast om die richting aan te bieden.

Wat de CLB's betreft, hamerde de Onderwijsinspectie lange tijd op het punt van de infrastructuur voor medische consulten. Men hoopte op verbetering en meent die ondertussen ook te zien. De aandacht gaat nu veeleer uit naar de begeleiding van prioritaire doelgroepen en een verdere verbetering van de informatieverstrekking.

1.3. De kwaliteitsbewaking

Elk onderzoek richt zich tevens op de kwaliteitsbewaking in de scholen (zie dia kwaliteitsbewaking van de presentatie als bijlage). Dat gebeurt aan de hand van een kwaliteitswijzer. De zes processen waarop de focus ligt, staan in de rechtse tabel. Voor leerbegeleiding, evaluatiepraktijk en deskundigheidsbevordering valt telkens één kwaliteitsaspect uit: doeltreffendheid. In de tabel links zijn voor alle onderzochte processen de kwaliteitsaspecten opgenomen. Ook daar scoort doeltreffendheid het laagst. Vlaanderen zou een verschuiving moeten maken van de focus op hoeveelheid inzet en actie, naar de resultaten die met actie bereikt worden. De leraren en scholen werken hard en doen veel, maar niet alles werpt ook vruchten af. De doeltreffendheid van acties wordt onvoldoende gemeten en opgevolgd. Verbetering is mogelijk door een onderzoekende houding aan te nemen van klas- tot beleidsniveau.

1.4. Bewoonbaarheid, veiligheid en hygiëne

Een bijzondere erkenningsvoorwaarde voor scholen betreft de aspecten bewoonbaarheid, veiligheid en hygiëne. Globaal krijgt 94 percent van de scholen hiervoor een gunstige score, verdeeld over het advies 1 en 2. Vooral in het dbso, het buso en het dko liggen de cijfers lager. 66 percent van de scholen krijgt globaal wel een advies 1, wat dus beter is dan de pedagogische score.

In het kader van die bijzondere erkenningsvoorwaarde, worden de volgende zaken onderzocht. Men gaat de organisatie ter zake na, de bewoonbaarheid en veiligheid van de school, de gezondheid en de hygiëne. De belangrijkste conclusie luidt dat vrijwel alle scholen met die aspecten actief aan de slag gaan. De meeste leslokalen en locaties voldoen dan ook aan de norm, op enkele uitzonderingen na. Er blijkt wel nog een groeimarge te zijn in het beheersen van de risico's, ook al zijn de middelen voor nieuwbouw of nieuwe infrastructuur niet beschikbaar. Scholen zouden volgens de Onderwijsinspectie alles op alles moeten zetten met de beschikbare middelen, en de beheersing van risico's hierbij vooropzetten. In die zin kunnen nog inspanningen worden geleverd. Zo kan bijvoorbeeld worden geïnvesteerd in een optimale vluchtweg en in training van leerlingen als er geen middelen zijn voor brandwerende deuren.

2. Onderzoeken in de kijker

2.1. Talenbeleid: wie, wanneer en wat?

Bij de diepgravende onderzoeken staat het onderzoek naar het talenbeleid voorop. Die screening is gebeurd in ongeveer 1400 scholen in niet-centrumsteden, centrumsteden en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Er zijn twee luiken onderzocht: de organisatorische kwaliteit en de inhoudelijke kwaliteit van het talenbeleid – Nederlands als instructietaal, Nederlands voor communicatie en Nederlands en moderne vreemde talen als vak- of leergebied zelf.

2.2. Talenbeleid: de resultaten

De spreker zoomt in op de resultaten van het talenbeleid. De Onderwijsinspectie is tevreden over de positieve evolutie sinds de pilootfase in 2009. De scholen getuigen van meer doelgerichtheid met het talenbeleid en vertalen dat netjes in een visietekst. Er is meer structurele ondersteuning en een beleidsmatige aanpak merkbaar. Er zijn meer werkvormen inzake communicatief taalgebruik dan in 2009. Er is wel nog groeimarge in het evalueren van de concrete resultaten tot op het klasniveau. De effecten op de leerprestaties worden nog onvoldoende gemeten, zeker voor wat taalzwakke leerlingen betreft. Daardoor wordt ook in dit verband de doeltreffendheid onvoldoende nagegaan.

Eerlijkheidshalve erkent de Onderwijsinspectie dat er nog steeds scholen zijn waar leraren achterop hinken. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is dat minder het geval. Daar is doorgaans veel aandacht voor talenbeleid. Het zijn vooral scholen met een kleinere taalheterogeniteit die geen prioriteit zien in het voeren van een talenbeleid. De inspectie meent echter dat dit voor alle scholen belangrijk is.

2.3. Zorg voor leerlingen en gelijke kansen

Ook het zorg- en GOK-beleid is aan een doorlichting onderworpen. Voor het secundair onderwijs is de vierde GOK-cyclus afgerond in 2014. Daarmee gaat de vierde controle gepaard. Voor het buitengewoon basis- en het buitengewoon secundair onderwijs ging het om de tweede cyclus. Er zijn via steekproeven 400 scholen gecontroleerd. Sinds de integratie van de SES-middelen in de omkaderingsmiddelen, wordt in het basisonderwijs ook systematisch nagegaan hoe een school met het aspect zorg omspringt. Daarover rapporteert de Onderwijsspiegel kort. Algemeen blijken de scholen goed en kwaliteitsvol bezig met zorg. Dat vertaalt zich in een zeer positieve score: 93 percent van de scholen kreeg een gunstig advies. De scholen weten duidelijk wat er van hen verwacht wordt. Het kwaliteitsdenken zit in de cyclus en het GOK-decreet geïntegreerd. Ook in dit verband kan de doeltreffendheid echter nog beter. Het beleidsvoerend vermogen, de samenwerking en de coördinatie zijn nog hefbomen. Slechts weinig scholen werken op het niveau van de scholengemeenschap samen in het kader van GOK. Waar dat wel zo is, ziet men dat goede praktijken gedeeld worden en dat er vooruitgang wordt geboekt. Bovenschoolse coördinatie kan duidelijk een meerwaarde zijn.

2.4. Zorg, kwaliteitszorg en datageletterdheid

De Onderwijsinspectie voerde ook een kleinschalig onderzoek naar de link tussen kwaliteitszorg en datageletterdheid. In het kader van het actieplan rond vroegtijdig schoolverlaten kreeg de Onderwijsinspectie de opdracht om na te gaan hoe scholen omspringen met de kwantitatieve data die hen ter beschikking werden gesteld. Sinds anderhalve maand beschikken de scholen over die data. De inspectie achtte het veeleer opportuun een onderzoek te voeren naar datageletterdheid in het algemeen met de focus op zittenblijven. Die data waren immers wel al beschikbaar in de scholen, in tegenstelling tot de data over vroegtijdig schoolverlaten. In het onderzoek werd bij wijze van steekproef in de scholen van het secundair onderwijs gekeken naar de relatie tussen kwaliteitszorg in de school – op basis van de indicatoren doelgerichtheid, doeltreffendheid, ondersteuning en ontwikkeling – en datageletterdheid. Vier resultaten zijn daaruit voortgekomen. Er blijven grote verschillen bestaan tussen scholen wat betreft interne kwaliteitszorg. Globaal blijft 40 percent van de scholen achterop hinken. De schaal van de school en de middelen die ze ter beschikking krijgt, zijn niet te relateren aan de kwaliteit van dat beleid. Het heeft vooral te maken met de betrokkenheid op de werkvloer. Als leraren echt worden betrokken bij het kwaliteitsbeleid, dan blijkt het kwaliteitszorgsysteem ook goed ontwikkeld te zijn.

Er is een congruentie tussen een degelijk kwaliteitszorgsysteem en datageletterdheid. Niet alle scholen zijn al bezig met datagebruik. Toen het onderzoek werd gevoerd was de Mijn Onderwijs-webomgeving nog een pril gegeven en waren de data zeer beperkt. Wel was er een grote openheid en gretigheid onder de scholen om met de data aan de slag te gaan. Dat vindt de Onderwijsinspectie positief, net als de vraag naar nog meer uitgebreide gegevens. Dat loopt intussen. Het is nu vooral zaak om het gebruik van de data ook nog tot op het klasniveau te brengen.

2.5. Het Brusselrapport

2.5.1. Algemeen

De rapportering over het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest gaat uit van een doorlichting van alle 165 scholen voor het schooljaar 2013-2014. Dat rapport is in de Onderwijsspiegel opgenomen. De resultaten zijn minder goed dan de cijfers die jaarlijks voor advies 1 en 2 worden uitgebracht. In het basisonderwijs kregen 43 percent van de scholen advies 1 en 6 percent kreeg advies 3. In het secundair valt op dat één op vijf scholen advies 1 krijgt en 9 percent advies 3.

2.5.2. De Brusselse basisscholen: een uitdagende context en input

De spreker gaat dieper in op de vaststellingen in Brussel. De context en de input voor deze scholen zijn de bijzonder grote uitdagingen waarvoor ze gesteld zijn. In het basisonderwijs blijkt het aantal leerlingen spectaculair gestegen in de voorbije dertig tot veertig jaar. Wat betreft de leerlingen met een niet-westerse achtergrond, is men van een te verwaarlozen percentage in het Nederlandstalige onderwijs in Brussel uitgegroeid naar een grote meerderheid van de leerlingen. Het aantal leerlingen met een Nederlandstalige ouder of uit een taalgemengd gezin is sinds begin jaren ’80 tot nu gedaald van 95 percent naar ongeveer 30 percent. De onderwijskansarmoede-indicator blijkt in Brussel (niet in vergelijking met de voorgaande jaren, maar wel in vergelijking met grootstad Antwerpen of andere centrumsteden en niet-centrumsteden in Vlaanderen) vrij hoog voor de populatie van het basisonderwijs, met name 2,35. Het gaat daarbij over de thuistaal, het diploma van de moeder, de buurt en het studietraject.

De adviezen zijn minder gunstig dan in Vlaanderen. Ze stoelen op de resultaten in de diverse leergebieden van het basisonderwijs. Het verschil met bijvoorbeeld Antwerpen is duidelijk. Hét pijnpunt voor het basisonderwijs in Brussel is de infrastructuur, ondanks de vele inspanningen van de voorbije jaren. De scholen blijven overvol, wat de onderwijskwaliteit negatief beïnvloedt. Er gaat veel aandacht naar leerbegeleiding en zorgbeleid in alle scholen, maar de doeltreffendheid is vaak zoek. De Onderwijsinspectie erkent evenwel de complexiteit ter zake. De aandachtspunten wat betreft wereldoriëntatie en muzische vorming zijn dezelfde als elders in Vlaanderen, zij het soms meer geaccentueerd. De evaluatiepraktijk – dit betreft de vragen of men bij evaluatie nagaat wat voorgeschreven wordt in de leerplannen en eindtermen en of dat ook de verschillende beheersingsniveaus dekt – blijkt een heikel punt dat de beoordeling zwak tot zeer zwak krijgt.

Conclusies voor het basisonderwijs in Brussel beginnen met de vaststelling dat lesgeven daar een expertise vereist die niet bij alle leerkrachten aanwezig is. Leraren in het Brusselse basisonderwijs zijn jonger, hebben minder ervaring en beschikken minder vaak over het vereiste diploma. Ze wonen verder af en stromen sneller uit. Het blijkt voor de scholen dan ook niet eenvoudig om degelijke en ervaren leraren te houden. Samenwerking met partners heeft een gunstig effect op het professioneel handelen van leraren. Dat kan met de pedagogische begeleidingsdiensten of andere ondersteuningsdiensten zijn. Het helpt evenwel niet altijd, wat de inspectie betreurt. Die samenwerking is vooralsnog vraaggestuurd en zwakke scholen kun-

nen niet altijd de juiste vraag stellen of doen dat niet. Dat brengt een mattheus-effect teweeg: de sterke scholen worden sterker, de zwakke glijden verder af.

Een bevestiging is er voor wat ook elders in Vlaanderen wordt gehoord. De directeurs in het Brusselse basisonderwijs hebben te weinig tijd voor pedagogische en didactische taken. Ze hebben een boel andere taken te volbrengen. In Brussel is dat allicht nog sterker aanwezig, omdat de directie geacht wordt meer aandacht te besteden aan het contact met de ouders.

Een algemene conclusie is dat goed basisonderwijs in Brussel moeilijk ligt, maar wel zeker mogelijk is, mits de randvoorwaarden vervuld zijn: een stabiel korps, voldoende ondersteuning en een goed algemeen beleid tot op de klasvloer. De Onderwijsinspectie pleit dus absoluut niet voor andere normen voor het onderwijs in Brussel.

2.5.3. De Brusselse scholen voor het secundair onderwijs

Voor het secundair onderwijs in Brussel is er ook een toename van het aantal leerlingen, zij het minder spectaculair. De OKI stijgt, maar is toch lager dan in het basisonderwijs. In 2014 bedroeg dit 1,97. Het lerarenverloop en het aantal startende leraren zijn er groter dan elders in Vlaanderen. Bovendien valt de atypische spreiding van het onderwijsaanbod op. Een tabel geeft dat weer (zie dia over de Brusselse scholen voor het secundair onderwijs in de presentatie als bijlage). In de eerste graad zijn de verschillen tussen de spreiding van de A- en B-stroom niet zo groot. Er zitten minder leerlingen in de B-stroom dan elders in Vlaanderen, zij het niet spectaculair. Vooral het aantal leerlingen dat in het aso zit vanaf de tweede graad blijkt atypisch te zijn, met name 57 percent. In andere niet-centrumsteden is dat normaal ongeveer 40 percent en in Antwerpen 34 percent, al hangt dat af van het studieaanbod.

Twintig percent van de scholen in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest kreeg advies 1, tegenover 38 percent in centrumsteden, 28 percent in Antwerpen, en 40 percent in de niet-centrumsteden. Het is opmerkelijk dat het aantal zittenblijvers in Brussel en de schoolse achterstand hoger uitvallen. Dat heeft te maken met de moeilijke context. Ook het studiesucces in het secundair onderwijs blijkt in Brussel lager dan elders in Vlaanderen.

Scholen met een hoge gemiddelde onderwijskansarmoede-indicator per leerling ervaren meer moeilijkheden om de leerplannen te realiseren en de onderwijsdoelen te bereiken. De verschillen tussen scholen in Brussel zijn bijzonder groot. Dé Brusselse school bestaat niet. Sommige doen het bijzonder goed en kunnen mooie resultaten voorleggen inzake doorstroom naar en slaagkansen in het hoger onderwijs, andere scholen hebben het dan weer bijzonder moeilijk.

Het evenwicht tussen het bieden van kansen en het bereiken van het vereiste beheersingsniveau is precair. De studiebekrachtiging komt in gevaar in scholen met grote uitdagingen. De specifieke context en input vereisen een grote deskundigheid, meer dan van een leraar elders in Vlaanderen in een grootstedelijke context. Het pijnpunt is dan ook de volatiliteit van het lerarenkorps. Er blijft marge voor verbetering wat betreft taal. Taal is een krachtige hefboom in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. De inspectie is ervan overtuigd dat taalgericht vakonderwijs en aandacht voor talenbeleid tot op het niveau van de diverse vakken een verschil kunnen maken. Het onderwijsaanbod moet herzien worden en is te weinig arbeidsmarktgericht. Dat kan een reden zijn voor de onevenwichtige spreiding van leerlingen over de diverse studiegebieden in Brussel.

2.5.4. Brusselse scholen: conclusies

De spreker formuleert een aantal globale conclusies voor Brussel, zowel voor het basis- als voor het secundair onderwijs. Er is nood aan een gedifferentieerd personeelsbeleid om de snelle personeelswissels gedeeltelijk in te dijken. Het lijkt de Onderwijsinspectie nodig om de leerlingenresultaten en de deskundigheidsontwikkeling van leraren accuraat te monitoren. Dat vergt een meer systematische aanpak, bijvoorbeeld via de pedagogische begeleiding.

Taalvaardigheidsverwerving is essentieel, maar is moeilijk gebleken. Men pleit ervoor normen op te leggen waarnaar scholen zich kunnen richten. Ook geëxpliciteerde kwaliteitsindicatoren voor de evaluatiepraktijk, de studiebekrachtiging, en een leer- en loopbaanbegeleiding zouden een meerwaarde bieden voor het Brusselse onderwijs.

Wat betreft bewoonbaarheid, veiligheid en hygiëne bereikt het capaciteitsprobleem in het Brusselse basisonderwijs een kritische grens. Voor het secundair onderwijs is vooral het gedifferentieerde onderwijsaanbod een aandachtspunt.

3. Andere opdrachten

Lieven Viaene vermeldt nog kort dat er een meldpunt is bij de Onderwijsinspectie. Dat behelst een van de kleinere opdrachten van de Onderwijsinspectie. In het schooljaar 2013-2014 werden er 324 vragen of meldingen geregistreerd. Zo waren er opmerkingen van ouders die geen gehoor vinden op de school of bij het schoolbestuur, en om interventie vragen. Of men vindt dat een kind niet de nodige zorg krijgt bij de leerlingenbegeleiding of men heeft klachten over onveilige situaties op school, zoals niet-omheinde vijvers. Ook informatieve vragen worden aan de Onderwijsinspectie gericht via dit meldpunt. Soms vragen personeelsleden naar hun rechten en de regelgeving ter zake. Ook hebben ouders vaak vragen over het onderwijsaanbod. De Onderwijsinspectie leidt iedereen toe naar diensten die hen kunnen helpen.

Tot slot geeft de inspecteur-generaal nog een algemene suggestie mee. De schoolleiding – die al hard werkt – slaagt er onvoldoende in om de processen aan te sturen tot op de klasvloer, tot ook daar echt effect merkbaar is. Leraren worden onvoldoende betrokken bij het kwaliteitsbeleid van de school. Als dat meer het geval zou zijn, dan voorspelt de Onderwijsinspectie een gunstig effect op de doeltreffendheid van de processen. Alles hangt af van een groter praktijkgericht onderzoeksvermogen van leraren. Dat zou ook meer resultaat garanderen voor de vele inspanningen die nu al geleverd worden in het onderwijs. Volgens de inspectie zijn het vooral professioneel netwerken en samenwerken die leraren naar die houding kunnen leiden. Men kan leraren bij elkaar in de klas laten komen, zorgen voor kennisdelen en coördinerende schakels op het niveau van de scholen, via vakgroepen of in de scholengemeenschappen. Die kunnen succesvolle hefbomen zijn. Daarom wordt die ontwikkelingskans in de Onderwijsspiegel prominent onder de aandacht gebracht.

II. Vragen en bemerkingen van de commissieleden

1. Vragen en bemerkingen van Ann Brusseel

Ann Brusseel hoort spreken van een positieve evolutie in het talenbeleid en ook in Brussel zou er hard aan gewerkt worden. Zij vraagt wat er concreet nog beter kan. Wordt er bijvoorbeeld voldoende gewerkt aan nascholing voor leerkrachten die in een meertalige context moeten werken? Het budget daartoe is zeer beperkt, maar het belang ervan is niet te onderschatten.

Een overzicht van alle Brusselse basisscholen dat het lid zelf heeft opgesteld, leert dat niet alle 176 scholen zijn doorgelicht met het oog op de leerdoelen Nederlands. Juist door de meertalige context lijkt het haar van extra groot belang te focussen op de Nederlandse taal, vooral als onderwijstaal die de kinderen verder moet helpen. In 33 van de gescreende scholen op kleuterniveau scoort het Nederlands onvoldoende. Daar krijgen de kleuters de taal niet op haar best mee. Is er een fundamenteel probleem of kan het eenvoudig worden opgelost? Krijgen de scholen die onvoldoende scoorden de verplichting om hun leerkrachten te laten bijscholen? Of is het talenbeleid veeleer op papier niet in orde?

Van de lagere scholen kregen 28 een onvoldoende. Ook dat vindt ze veel. Het verheugt haar te horen dat er wel hard wordt gewerkt in het onderwijs. Dat compenseert de negatieve berichtgeving. Het lijkt haar vooral van belang na te gaan hoe het voor de leerkrachten gemakkelijker kan worden gemaakt om het harde werk meer te valideren en vlotter en betere resultaten te halen.

Wat betreft cultuureducatie en muzische vorming, betreurt Ann Brusseel ten zeerste dat zo weinig scholen een voldoende scoren op dat vlak. Daarmee missen jongeren de kans om op een andere manier in het leven te staan. Het biedt een zeer valide basis voor het denken. In de voorgaande legislatuur is een nota over cultuureducatie opgesteld en is er al heel wat gebeurd, zoals de samenwerking tussen scholen en het departement Cultuur en de succesvolle Dynamoprojecten. Resultaten op het terrein lijken nog uit te blijven. Ze lanceert een oproep aan de lerarenopleidingen om dringend meer aandacht te schenken aan muzische vorming en creativiteit in het algemeen. Men hoeft niet in alles goed te zijn, maar bij een leerkracht moet wel altijd zeker één passie aanwezig zijn en aangebracht worden. In Brussel werden bitter weinig scholen op muzische vorming doorgelicht en dat betreurt het lid. De school is voor vele kinderen in de stedelijke omgeving en uit kansarme gezinnen de enige plek waar ze met cultuur in de brede zin in contact kunnen komen: beleven en zelf creëren. Spelen is al niet vanzelfsprekend, laat staan dat ze in contact kunnen komen met dans, muziek of kunst. Ze zou graag een ernstige inspanning zien leveren opdat de Brusselse scholen het ter zake beter zouden doen. Hoe kijken de scholen zelf tegen de score onvoldoende aan?

Vaak hoorde Ann Brusseel dat Brussel het beter zou doen dan Antwerpen, maar dat blijkt volgens de laatste resultaten niet te kloppen. Er was tevens nogal wat ongenoegen over de communicatie rond Brussel. Dat, in combinatie met de capaciteitsdruk, blijkt voor heel wat ouders een reden tot grote bezorgdheid, ook al is dat allicht niet echt nodig. Men kan de school niet echt meer kiezen. Ze dringt er dan ook op aan geen vrede te nemen met de grote verschillen.

Gezien het aantal scholen met het label beperkt gunstig op het gebied van infrastructuur, vreest de spreekster dat er scholen zullen moeten sluiten. Ze vraagt hierbij meer duiding.

Tot slot blijkt het een terugkerend probleem dat jonge leerkrachten in Brussel het vaak moeilijk hebben. Is het dan niet vanzelfsprekend dat oudere, ervaren leerkrachten in de scholen van de stedelijke omgeving van Antwerpen, Brussel en Gent

aan de slag zouden gaan en dat de jongeren hun prille onderwijservaring opdoen in de kleinere scholen? De maatregel wordt allicht niet enthousiast onthaald, en ook de mobiliteit kan een knelpunt zijn. Daartegenover staat dat veel jonge leerkrachten na een tijdje vertrekken met de bagage die ze in de stedelijke scholen opdoen. Dat is een spijtige zaak.

2. Vragen en bemerkingen van Kris Van Dijck

Kris Van Dijck krijgt met de Onderwijsspiegel een helder beeld van het onderwijslandschap. Ondanks de ruim genoteerde tevredenheid, de appreciatie bij ouders en het feit dat er duidelijk hard gewerkt wordt, maakt hij zich toch zorgen. Dat de vele inspanningen niet altijd het beoogde resultaat opleveren, en de doeltreffendheid dus ontbreekt, vindt hij zorgwekkend. Betere resultaten zouden voor de leraren een hart onder de riem betekenen. Hij wil ter zake graag verder met minister Hilde Crevits van gedachten wisselen teneinde tools te ontwikkelen die tot een grotere efficiëntie kunnen leiden.

3. Vragen en bemerkingen van Vera Celis

Vera Celis wijst op de opmerkingen die al langer over de evaluatieprocedures in scholen worden gemaakt. Ook in dat verband wordt de efficiëntie betwist. Voor het vak Frans lijkt het respectieve cijfer ernstig genoeg om er rekening mee te houden. 25 percent van de doorgelichte scholen geeft aan dat 50 percent van de leerlingen een jaartekort heeft voor die taal. Dat lijkt haar veel, aangezien dat cijfer mee ingecalculeerd wordt bij de beslissingen van de klassenraad. De Onderwijsspiegel geeft aan dat een kwaliteitsvolle evaluatieprocedure een knelpunt blijft. Leerkrachten zouden nog te weinig de reflex hebben om leerlingenresultaten grondig te evalueren. Vanuit het schoolbeleid zouden er te weinig zelfevaluerende impulsen zijn. Ze vraagt welke maatregelen de Onderwijsinspectie voorstelt. Worden deze het best gericht op de lerarenopleiding en nascholing voor leerkrachten of veeleer op het beleidsvoerend vermogen van scholen inzake kwaliteitszorg?

De kwaliteitsbewaking blijkt eveneens voor verbetering vatbaar. Maar liefst 40 percent van de scholen hinkt achterop. De opmerking ter zake komt al lang en in diverse evaluaties terug. Kwaliteitsbewaking moet een reflex zijn van elke leerkracht en die moet gestimuleerd worden vanuit het schoolbeleid. Scholen blijken zich vaak niet bewust van de mate waarin hun werking en evaluatie doeltreffend is. Wat moet er gebeuren om de bewustwording bij schoolbesturen te verhogen? Is er nood aan professionalisering en hoe beperkt men in dat geval de planlast?

Wat het talenbeleid betreft, noteert het lid een positieve evolutie. Scholen ontwikkelen een visie ter zake. Het valt haar wel op dat leraren vaak niet structureel betrokken zijn via doelgerichte afspraken en opvolging ervan. Scholen vertrouwen er blijkbaar te gemakkelijk op dat ze binnen de klaswerking remediërend handelen. Bovendien blijft toch nog een aanzienlijk aantal scholen achterop hinken inzake talenbeleid. Zijn daarvoor mogelijk oorzaken aan te wijzen? Hoe kunnen scholen hierin toch ondersteund en gestimuleerd worden?

4. Vragen en bemerkingen van Jo De Ro

Als onderwijsschepen kon *Jo De Ro* ondertussen reeds vijf opvolgingsdoorlichtingen meemaken. Hij kan getuigen van de spanning die dat genereert. Het inspectiekorps voert heel kordaat zijn inspectietaken uit, maar geeft tegelijk ook blijk van een groot inlevingsvermogen in de omstandigheden waarmee scholen moeten omgaan.

Bij de doorlichtingen inzake bewoonbaarheid, veiligheid en hygiëne leest hij bezorgdheden in het inspectieverslag, in het bijzonder voor Brussel. Gemiddeld is

het niet slechter dan voorheen, maar bij het dko en het buso liggen de percentages wat hoger. Het dko baart hem zorgen. De inrichtende machten zijn bijna altijd de gemeenten. Als er dus pijnpunten worden vastgesteld, kan men niet rekenen op de Vlaamse overheid voor investeringen. Het vergt derhalve ook creativiteit om iets te ondernemen als de middelen lokaal niet direct voorhanden zijn, zoals in het geval van de brandveiligheid werd aangehaald.

Heel wat gemeentebesturen maken voor het dko dubbel gebruik van klaslokalen, bijvoorbeeld voor het basisonderwijs en voor muziekles na de uren. Praktisch blijkt dat niet altijd evident, omdat onder meer stoelen niet de juiste hoogte hebben. De beschikbare middelen in de gemeenten laten evenwel niet toe voor academies blanco cheques uit te geven. De lat voor bewoonbaarheid, veiligheid en hygiëne hoeft niet naar beneden, maar hij wil wel aangeven dat de omstandigheden anders zijn dan voor het leerplichtonderwijs.

Om de vermelde pijnpunten aan te pakken, moeten schoolbesturen en de directie, samen met de pedagogische begeleiding met het rapport van de Onderwijsinspectie aan de slag. Naar aanleiding van het rapport-Monard en andere evoluties zijn er onder meer aan Brussel extra middelen toegekend voor bijvoorbeeld extra pedagogische begeleiding. Zijn er nog verbeteringen mogelijk? De Onderwijsinspectie is sinds 1990 niet langer adviseur. Die bevoegdheid is gesplitst. Maar de inspectie komt nog wel terug. Zijn er scholen waar de pedagogische begeleiding na een beperkt gunstig of ongunstig doorlichtingsverslag intensief betrokken wordt, die grote verbetering vertonen? Merken scholen op dat er te weinig pedagogische begeleiding is?

Het lid is van mening dat heel wat van de bevindingen voor Brussel interessante materie zijn voor wie actief is in de Vlaamse Rand. Voor bepaalde gemeenten, maar zeker voor een aantal scholen verschillen de kansindicatoren, de samenstelling van de schoolpopulatie qua culturele achtergrond en taalachterstand niet of amper van die in Brussel.

Wat betreft de kwaliteitsbewaking, verneemt Jo De Ro graag of de inspectie er niet voor kan zorgen dat leraren die duidelijk goede praktijken hanteren en geëngageerd zijn, worden gesignaleerd aan de pedagogische begeleiding zodat ze desgevallend op studiedagen aan bod kunnen komen en onderling van elkaar kunnen leren?

Voor het basisonderwijs is nagegaan hoe scholen de SES-lestijden aanwenden. Uit de resultaten en aanbevelingen blijkt duidelijk dat men vooral opteert voor taalvaardigheidsonderwijs. De inspectie verstrekt ter zake doorgaans ook een gunstig advies. Opvolging van de effecten blijft een heikel punt. De ervaringen van de inspectie wil het lid meenemen naar verdere besprekingen.

Kon de inspectie bij de laatste rondgang ter bespreking van de resultaten van scholen vaststellen of en in welke mate scholen reeds bezig zijn met de invoering van het M-decreet per 1 december 2015? Zijn er voldoende scholen mee bezig en in hoeverre zijn ze dan ook met kwaliteit bezig?

5. Vragen en bemerkingen van Koen Daniëls

Voor *Koen Daniëls* volstaat het niet om het onderwijs een spiegel voor te houden. De cruciale vraag is wat er verder met de resultaten gebeurt. Vaak wringt het schoentje nog altijd bij de stappen die scholen niet of te weinig zetten om de informatie die hen wordt aangeleverd over het eigen functioneren, ook ter verbetering aan te wenden. Hoe ziet de Onderwijsinspectie de mogelijkheid om de opvolging mee vorm te geven? Hij begrijpt dat inspectie en begeleiding twee gesplitste facetten zijn, maar meent dat de inspectie misschien wel een insteek kan geven.

Voor het vak wereldoriëntatie krijgen 73 van de 173 gescreende gevallen een onvoldoende. Met het oog op de debatten rond STEM is dat een belangrijk cijfer. Telkens komt terug dat men de eindtermen niet blijkt te realiseren, of dat er te weinig verticale doorstroming wordt opgebouwd, of dat links met andere vakken ontbreken. De integratie is zoek en dat maakt juist dat men meent de doelen te realiseren terwijl dat niet het geval is.

SYNTRA ondergaat voor het eerst een doorlichting in de strikte zin. De tijdspanne tussen het pilootproject en de effectieve doorlichting was bijzonder kort. De Onderwijsspiegel stelt zelf dat die te kort was om vooruitgang te kunnen meten. De heer Daniëls waarschuwt derhalve voor een voorbarig oordeel over het feit dat de SYNTRA's niet zouden voldoen qua structuuronderdelen en onderwijsdoelen.

Koen Daniëls vraagt of PAV nog langer houdbaar is in de bestaande vorm. Het is een terugkerende vaststelling dat de samenstellende onderdelen niet gerealiseerd worden. Juist daarin zit het luik algemene vorming en ook Nederlands vervat.

Wat betreft het personeel, blijkt de doelgerichtheid zwaar onder spanning te staan. Dat koppelt hij aan het verhaal van burn-out en stress in het onderwijs. Klopt die analyse?

Hij wil ook blijven benadrukken dat de focus is gelegd op zorg én GOK. Zorg gaat immers ruimer dan GOK alleen. Alle scholen hebben zorgcoördinatoren. Waar gaat het dan fout? Ligt dat bij de zorgcoördinatoren of bij de concrete vertaling van zorg in de klas, of bij de manier waarop zorg en doeltreffendheid aan elkaar gelinkt worden?

6. Vragen en bemerkingen van Kathleen Krekels

Kathleen Krekels is zelf nog zorgcoördinator geweest. Doelgerichtheid en efficiëntie waren terugkerende pijnpunten. Vanuit haar ervaring kan ze inzicht bieden in wat er misloopt en zelfs mogelijke oplossingen aanreiken.

Bij elke inspectie hoort een nabespreking. Wat voeren leerkrachten en directies daarbij aan als oorzaken voor het feit dat doeltreffendheid zo achterop blijft? Er worden gedetailleerde plannen gemaakt en alles wordt voorbereid, maar in de uitwerking loopt het dan toch mis. Ze vraagt wat hiervan de oorzaak kan zijn?

7. Vragen en bemerkingen van Elisabeth Meuleman

Elisabeth Meuleman stelt dat naast een algemene tevredenheid over meer aandacht voor STEM-richtingen, er ook een algemene bezorgdheid leeft over het feit dat een echt kader nog altijd ontbreekt. Men vraagt zich dan ook af hoe een hoge kwaliteit kan worden gegarandeerd. Zijn er plannen bij de inspectie om daarop te focussen? Zal men die kwaliteit mee bewaken? Hoe denkt men dat te doen?

8. Vragen en bemerkingen van Jan Durnez

Jan Durnez waardeert de leidraad die de Onderwijsinspectie aanreikt en stelt dat die een permanente reflectie mogelijk maakt.

In hoeverre ziet men een evolutie die kan garanderen dat het verbeteringsplan voorzien in een advies 3 tot een goed einde kan worden gebracht?

Kan de inspectie suggesties aanreiken wat betreft muzische vorming en de samenwerking met het dko?

In het kader van het medisch onderzoek vanuit de CLB's, en met het oog op regio's met hoge vervoerkosten en de tijd die nodig is om dat vervoer ook te realiseren, wil hij weten of het om veel goede dan wel slechte voorbeelden gaat. Kan men aangeven hoe het medisch onderzoek goed georganiseerd kan worden met redelijke investeringen? In kleinere scholen ligt dat vaak moeilijk.

De Onderwijsinspectie stelt vast dat sommige CLB's berusten in het feit dat scholen de ouders vaak bijna exclusief informeren over het eigen aanbod. Om hoeveel centra gaat het dan precies? Is er ter zake door de jaren heen verbetering te noteren?

De heer Durnez pikt in op het punt van de eerste evaluaties van het duaal leren, het deeltijds beroepssecundair onderwijs en het onderwijs in leertijd naar studiebekrachtiging. Acht de inspectie het mogelijk dat op het peil van het voltijdse onderwijs te brengen?

Leerkrachten zouden mede-eigenaar moeten worden van de aangestuurde processen. Pedagogische studiedagen waren eertijds bij uitstek een middel om goede praktijken in de kijker te zetten. Dat luik zou evenwel volgens het lid ook uitvergroot kunnen worden in het kader van de lerarenopleiding, als element van het reflecterende onderzoek, van het werken in team en de rol in de organisatie. Dat is ook wat de inspectie vooropstelt.

Hij vraagt wie de lerarenopleiding in de CVO's opvolgt.

Als middelen, schoolgrootte en ligging van scholen geen bepalende factoren zijn inzake kwaliteitszorg, welke factoren spelen dan wel een rol?

9. Vragen en bemerkingen van Jos De Meyer

Jos De Meyer wil weten of de schoolinspectie zichzelf het best geplaatst acht om te oordelen over de schoolinfrastructuur, met name over de bewoonbaarheid en de veiligheid. Zo ja, hoe worden de inspecteurs ter zake voorbereid?

Hij verwijst naar de besprekingen over het M-decreet en de programmaties van type 9, waarin de Onderwijsinspectie ook een rol heeft gespeeld. Is er voor de beoordeling van de scholen die niet mochten programmeren een goede terugkoppeling zodat ze weten wat er te verbeteren valt om in de loop van 2015 een tweede aanvraag te kunnen doen?

10. Vragen en bemerkingen van Kathleen Helsen

Kathleen Helsen herinnert eraan dat leerkrachten geschrokken zijn van de niet zo positieve conclusies. Er wordt heel hard gewerkt binnen het onderwijsveld en het personeel is sterk betrokken. Het lijkt haar aangewezen om te proberen die enorme inzet meer doeltreffend te laten renderen.

De inspectie acht het belangrijk om het kwaliteitsbeleid in scholen te versterken, stelt de nood aan degelijk hrm-beleid vast en wil het beleidsvoerend vermogen verhoogd zien. Het is niet voor het eerst dat die aspecten boven komen drijven. Er zijn aanbevelingen ten aanzien van schoolbesturen, directies en leerkrachten, maar de vraag is welke stappen vanuit het overheidsniveau gezet kunnen worden. Ze vraagt zich na lezing van de Onderwijsspiegel af of met de bestaande regelgeving wel het juiste kader voor scholen wordt gecreëerd, organisatorisch en financieel, om de doelen en verwachtingen waar te maken. Is een schaalvergroting voldoende om in te grijpen en ondersteuning te bieden? Zo niet, wat kan er wel gebeuren?

Financieel zit de regeling vrij strak in elkaar, zowel voor de omkadering als voor de werkingsmiddelen. Is dat de juiste manier om een kwaliteitsversterking, een sterk

personeelsbeleid en een groter beleidsvoerend vermogen te bewerkstelligen? Wat moet de overheid doen om dat te bereiken?

Als er een advies 2 wordt verstrekt, dan schakelt men de pedagogische begeleidingsdiensten in. Er wordt dan een verbetertraject opgezet. Die diensten begeleiden evenwel alle scholen. De conclusies die de Onderwijsinspectie jaarlijks trekt voor enkele scholen, acht het lid relevant voor alle scholen. Die kunnen versterking vinden in de opmerkingen. Hebben de pedagogische begeleidingsdiensten voldoende slagkracht om die massale beweging in gang te zetten? Als men moet wachten tot alle scholen geïnspecteerd zijn om iets in beweging te zetten, dan vreest ze dat men hopeloos te laat komt.

Mevrouw Helsen vraagt zich af of het buitengewoon onderwijs klaar is om als expertisecentrum te fungeren voor het gewoon onderwijs. Ze blijken zeer moeilijk individuele doelen te kunnen selecteren. Dat zou net een sterk punt moeten zijn, willen de scholen van het buitengewoon onderwijs ondersteuning bieden. Moet er niet meer aandacht gaan naar professionalisering?

Zijn de normen die gehanteerd worden voor het beoordelen van de medische infrastructuur van CLB's vergelijkbaar met die van de gezondheidssector?

Met betrekking tot de informatieverstrekking gaat de Onderwijsinspectie er blijkbaar van uit dat CLB's een schoolcorrigerende rol hebben. Voor het lid ligt die rol veeleer in schoolondersteuning, bovendien op vraag van de scholen. Acht de inspectie het belangrijk om in die zin veranderingen door te voeren of niet? Komen de CLB's dan naast de pedagogische begeleidingsdiensten te staan? De opdracht verschilt nogal van wat er vooralsnog in het decreet wordt aangegeven.

Het lid stelt in het kader van het duaal leren de haalbaarheid in vraag van het uitreiken van kwalificaties die gelijkwaardig zijn aan die van het voltijds onderwijs. Wat moet er in die zin gebeuren?

De Onderwijsspiegel geeft duidelijk aan waar de knelpunten zitten in de Brusselse context. Er zijn ook cijfergegevens over de centrumsteden en de niet-centrumsteden. Antwerpen blijkt het daarin beter te doen dan Brussel, maar toch minder goed dan andere regio's. Is er misschien een grootstedelijke problematiek waarmee men rekening dient te houden? De inspectie onderstreept de nood aan leerkrachten met veel meer expertise in die omgevingen. Moet ter zake in de lerarenopleiding aandacht besteed worden aan de ontwikkeling van een specifiek traject om in die grootstedelijke context aan de slag te kunnen? Een lerend netwerk is belangrijk, maar kan dat op termijn het verschil maken, vraagt Kathleen Helsen zich af.

III. Reflectie door minister Hilde Crevits

Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister voor Onderwijs, stelt dat de nazorg voor haar bijzonder belangrijk is. Er wordt gewerkt aan een meer constructieve rol voor de Onderwijsinspectie – de zogenaamde 'inspectie 2.0' – met als doel het kwaliteitstoezicht en het kwaliteitsbeleid beter op elkaar af te stemmen. Meten blijft onontbeerlijk. De inspectie wordt dan een partner die het controlematige overstijgt, en de scholen ertoe aanzet zelf de sprong te wagen naar betere kwaliteitszorg. Er wordt momenteel afgetoetst bij alle stakeholders. De eerste inspectie 2.0 zou vanaf 2017 op pad kunnen gaan.

Vanaf 1 juli 2015 maakt de Onderwijsinspectie niet langer deel uit van het AKOV, maar wordt ze een onafhankelijke entiteit sui generis. Dat komt tegemoet aan de aanbevelingen van het Rekenhof, dat een expliciete onafhankelijkheid voorstaat.

De CLB's moeten volgens de minister in elk geval het aanspreekpunt voor jongeren zijn en blijven. Daarnaast is er de inspectie en pedagogische begeleiding. De onderscheiden rollen moeten helder afgebakend zijn.

Bij haar ronde door de provincies kon de minister een zeer grote belangstelling noteren voor dataontvangst. Qua datageletterdheid en datawijsheid ziet ze het derhalve rooskleurig in. De scholen blijken te popelen om met de beschikbaar gestelde data aan de slag te gaan.

Dat er een mattheuseffect wordt vastgesteld inzake de begeleiding, ligt gevoelig. De nood aan begeleiding en ondersteuning van scholen is duidelijk aanwezig in het rapport. De doeltreffendheid kan beter. Ook voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is er duidelijk behoefte aan meer ondersteuning om het talenbeleid en de evaluatiepraktijk naar de klasvloer te laten doorsijpelen. De begeleiding werkt vraaggestuurd. Vooral de sterkere scholen vragen om begeleiding en de zwakkere doen dat minder. De alsmaar groter wordende kloof moet in elk geval worden gedicht.

Wat betreft leren en werken, is het voor de minister essentieel dat er één kader is om af te toetsen wat leerlingen moeten kunnen en hoe dat bereikt wordt. Dat geldt ook voor de SYNTRA's. De inspectie moet daarin een sterke rol blijven spelen.

De communicatie met betrekking tot Brussel kwam naar verluidt hard aan. De persconferentie duurde bijna twee uur en er is ontzettend veel uitgelegd en genuanceerd. Voor de minister is het belangrijk dat de zaken niet onder de mat geveegd worden. De problemen moeten benoemd en aangepakt worden. Met minister Vanhengel zijn intussen gesprekken aangeknoopt om de knelpunten samen aan te pakken.

Een ander pijnpunt voor Brussel is de atypische verhouding van het teveel aan leerlingen in het aso. De minister wijt dat grotendeels aan het tekort aan aanbod in technische richtingen.

De minister geeft de data rond de capaciteitsmiddelen. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest ontving tussen 2010-2014 in totaal 34.290.385 euro aan bijkomende capaciteitsmiddelen. De stand van zaken van de uitvoeringsgraad is als volgt: 37 percent van de werken zijn uitgevoerd; 19 percent van de werken is opgestart en in 44 percent van de gevallen is er nog niets opgestart. De realisatiegraad is dus lager dan wenselijk, waardoor er nog behoorlijk wat rest aan middelen die finaal moeten resulteren in plaatsen. Dat werpt een ander licht op het infrastructuurprobleem en het nijpend tekort ter zake. Over de laatste 7 miljoen euro die in 2015 zijn toegekend, volgt overleg.

De minister vindt het werk van de Onderwijsinspectie absoluut geslaagd en waardeert dat de informatie die in de Onderwijsspiegel vervat zit, al wordt meegenomen met het oog op de modernisering van het secundair onderwijs.

Daarop inpikkend laat *Ann Brusseel* opmerken dat ze het eens is met de vaststellingen van de minister wat betreft Brussel.

IV. Antwoorden van Lieven Viaene

Het stemt *Lieven Viaene* tevreden dat het rapport zo grondig is gelezen. Dat biedt inzicht in de vele nuanceringen.

1. Talenbeleid

Het talenbeleid stond niet overal in de focus, omdat er een gedifferentieerde manier van doorlichten is. In het basisonderwijs stond het Nederlands wel centraal, in het secundair onderwijs niet. De focus wordt bepaald in een vooronderzoek. Als daaruit blijkt dat de school een grotere beweging kan maken op een ander gebied dan het talenbeleid of het Nederlands als vak, dan onderzoekt de inspectie dat andere aspect.

De Onderwijsinspectie onderzocht het Nederlands als vak en als leergebied in het basisonderwijs. Daarnaast is er het talenbeleid. De inspectie suggereert vooral het talenbeleid ook in te brengen in de andere vakken, zoals wereldoriëntatie, fysica of wiskunde. Elke leerkracht is in de eerste plaats een talenleraar. Op die verantwoordelijkheid moeten leerkrachten aangesproken worden. Daar ligt een groeimogelijkheid.

Het talenbeleid is vrij algemeen ingesijpeld in de scholen in Vlaanderen. De spreker meent dat er wel nog aan gewerkt dient te worden op het klasniveau. Er zijn in vele scholen goede plannen, en leraren die zich hiervoor inzetten en initiatieven nemen rond taalbewustzijn. De vraag is echter of bijvoorbeeld de leraren wereldoriëntatie en wiskunde ook zo begaan zijn met taal.

Ook in scholen die minder taalheterogeen zijn, is het belangrijk dat men beseft dat talenbeleid ook voor kansarme kinderen betekenisvol is. In een gelijkekansen- en een zorgbeleid wordt het talenbeleid geïntegreerd. Achterblijvers kunnen aansluiten daarbij.

2. Cultuureducatie en muzische vorming

De spreker ondersteunt de oproep tot meer aandacht voor cultuureducatie en muzische vorming. Beide scoren slecht en worden weinig doorgelicht hoewel dat nodig blijkt. De heer Viaene verwijst naar het focusprincipe dat ook in dat verband gehanteerd wordt. Er worden keuzes gemaakt. De inspectie onderschrijft het belang van een brede cultuureducatie en muzische vorming voor het basisonderwijs en het publiek van de Brusselse scholen. Muzische vorming is veelzijdig. Het probleem is vaak dat men zich slechts op één aspect richt. Daardoor wordt die belangrijke brede vorming niet gerealiseerd. De inspectie stelt niet dat leerkrachten onvoldoende geschoold zijn om dat waar te maken, maar merkt wel dat bepaalde aspecten door sommige leraren minder belicht worden.

Wat de link tussen muzische vorming en het dko betreft, en de vraag of een ander spoor mogelijk is, kan de inspecteur-generaal refereren aan een beperkt proefconcept in 39 projecten met als doel kansarme jongeren meer voeling te laten krijgen en toe te leiden naar het dko. Of er andere suggesties zijn, kan hij niet zeggen, maar de vraag neemt hij mee naar de mensen die zich toeleggen op het basisonderwijs.

3. Bewoonbaarheid, veiligheid en hygiëne

Dat er scholen zouden moeten sluiten als gevolg van de capaciteitsdruk, is geen juiste conclusie, maar er zijn wel een aantal adviezen 3 afgeleverd. Als de school die situatie niet aanpakt, volgt inderdaad een sluiting. Er zijn urgente problemen

vastgesteld, op het gebied van veiligheid en hygiëne voor kinderen. Kinderen hebben ruimte nodig om creatief te kunnen zijn en zichzelf uit te leven. Het Brusselrapport is voor de Brusselse directeurs toegelicht op 1 april 2015. Daar kwam ter sprake dat men elk hoekje van een school kan inpalmen als klas, maar dat er zo op termijn druk op het schoolleven komt te staan. Ook de inspectie heeft dat begrepen en wil het signaal geven dat in bepaalde scholen de druk zo groot is en de speelruimte zo klein, dat het een impact heeft op de prestaties van leerlingen. De heer Viaene hoopt met iedereen dat er geen scholen moeten sluiten.

Ann Brusseel verklaart dat in Anderlecht het probleem bijzonder nijpend blijkt. Men vindt niet meteen een oplossing en dat baart haar zorgen.

Lieven Viaene geeft toe dat het probleem ruimer is dan de visie van de inspectie. Veel factoren spelen mee, zoals de investeringsbereidheid van de school en wie daarover beslist.

Wat betreft de bezorgdheden over de aspecten bewoonbaarheid, veiligheid en hygiëne in het dko, wil de inspectie zeker niet om dat pijnpunt heen gaan. Het gaat om een andere financiering. Er is sprake van een transversaal proces en de inspectie probeert dezelfde normen te doen hanteren voor het dko als voor het basis- en secundair onderwijs. Met het dubbel gebruik liggen de omstandigheden anders en het dko zit vaak verspreid over diverse locaties. Er is doorgaans een moederlocatie waar alles goed wordt opgevolgd, maar op de satellietplekken is dat niet altijd het geval. De inspectie probeert de instellingen daarvan bewust te maken. Ook bij de CVO's blijkt dat een heikel punt.

De inspectie controleert niet de integrale welzijnsreglementering in de school, noch de volledige milieuregelgeving of federale wetgeving. Dat is niet de ambitie. Wel heeft de inspectie de opdracht na te gaan of de scholen voldoen aan de erkenningsvoorwaarde dat ze een goede, kwaliteitsvolle en veilige schoolomgeving verzekeren. In samenspraak met de partners en in een convenant met de onderwijsverstrekkers en de federale inspecties op het werk, is in dat verband een kader ontwikkeld dat als norm geldt. Zijn de mensen van de inspectie voldoende opgeleid om die controle uit te voeren? Ze krijgen een opleiding om dat op een kwaliteitsvolle manier te volbrengen, maar ze zijn geen preventieadviseurs niveau 1 zoals die in sommige scholen aanwezig zijn. De inspectie bekijkt de gebouwen, de veiligheid enzovoort, door een pedagogische bril. Kunnen de omstandigheden door de beugel en garanderen ze een voldoende pedagogische kwaliteit? Die vraag beantwoordt de inspectie.

4. Leraren in Brussel

Er zijn meer ervaren leraren nodig in Brussel. De problematiek in Brussel is complex. Door een goed hrm-beleid te voeren, slagen sommige scholen erin om leraren aan zich te binden en om er een goede cultuur op na te houden. Leraren kunnen zich dan ook professionaliseren in de specifieke context en resultaat boeken. De inspectie raadt aan een apart personeelsbeleid voor Brussel te voeren. Het lijkt de spreker een zinvolle praktijk om te proberen de ervaring naar Brussel te halen. Het is echter haalbaarder om ervoor te zorgen dat wie in Brussel aan de slag gaat, er ook blijft en dat de investering niet met de persoon verdwijnt naar elders in Vlaanderen. Het telkens opnieuw moeten beginnen met nieuwe krachten werkt niet motiverend.

De grootstedelijke problematiek loopt op een aantal plaatsen gelijk en er is van de kant van leerkrachten veel expertise nodig. De inspectie ziet in elk geval mogelijkheden in specifieke trajecten binnen de lerarenopleidingen en betreurt dat dit in bepaalde van die opleidingen onvoldoende tot niet aanwezig blijkt. Er zouden initiatieven genomen worden, onder meer met stages. Dat volstaat niet. De uitdagin-

gen zijn zo groot, dat een eerste kennismaking met de grootstedelijke problematiek wel kan, maar dat aanvangsbegeleiding en opvolging gedurende de loopbaan minstens even belangrijk zijn. Daarom stelt de inspectie ook voor een aangepast personeelsbeleid mogelijk te maken.

De heer *Jan Durnez* geeft graag de overweging mee dat het verloop van personeel in de grootstedelijke context zich niet beperkt tot lerarenkorpsen, maar ook een constante blijkt in brandweer- en politiekorpsen.

5. Doeltreffendheid en efficiëntie

De heer *Lieven Viaene* gaat vervolgens in op de vraag hoe de doeltreffendheid en de efficiëntie verbeterd kunnen worden. De inspectie doet de suggestie om via kennisdeling, coördinerende schakels en professionele samenwerking te proberen het kwaliteitsbeleid tot op de klasvloer te brengen. Een leraar die overtuigd is dat hij binnen een cyclisch kwaliteitsdenken beter kan presteren en de eigen resultaten kan aanwenden om het handelen bij te sturen, werkt meteen ook mee aan de verbetering van de doeltreffendheid. Het blijft vooralsnog niet simpel om de deur van de klas open te zetten en de praktijken van anderen en jezelf te delen, te leren en zich kwetsbaar op te stellen. Het impliceert dat de eigen praktijk in vraag gesteld wordt. Men moet ook de aanpak durven toetsen aan resultaten van leerlingen in het vervolgonderwijs. Analyseer, bijvoorbeeld in scholen met veel vertraagde leerlingen, welke impact de eigen aanpak heeft op het studietraject van de leerlingen.

6. Evaluatiepraktijk en kwaliteitsbewaking

De evaluatiepraktijk is essentieel in kwaliteitsvol onderwijs. Zowel aan de nascholing als aan het beleidsvoerend vermogen moet er worden gewerkt. De evaluatiepraktijk behoort in Vlaanderen tot de autonomie van de leraar. Vlaanderen kent allicht de grootste vrijheid in het onderwijs ter wereld. Aan de scholen worden alleen einddoelen opgelegd. Hoe een school die bereikt en hoe ze bijstuurt en evalueert, bepaalt alleen de school. Ze heeft de autonomie om op het einde van het jaar diploma's uit te reiken op basis van criteria die ze zelf opstelt. Nergens worden deze gevalideerd of gecontroleerd. Vroeger gebeurde dat door de homologatiecommissie. De spreker pleit er niet voor dat te veranderen en vindt het zelfs een element van kracht. De inspectie koppelt aan de evaluatie wel meteen hoge eisen van validiteit en betrouwbaarheid. De inspectie worstelt er alleen mee als die evaluatie niet dekt wat de eindtermen of leerplannen voorschrijven, als het te zeer gaat om een invuldidactiek en er een soort van reproductie-examen ontstaat, terwijl men juist meer dan de loutere kennisvaardigheden verwacht. Daarom is de evaluatie een cruciaal element waarop de inspectie blijft hameren. De nascholing en het beleidsvoerend vermogen zijn onmiskenbaar belangrijke elementen. Vorig jaar al suggereerde de Onderwijsinspectie om een aantal kwaliteitscriteria vast te leggen voor een evaluatiepraktijk. Het komt erop aan de fijne grenslijn met de pedagogische vrijheid niet te overschrijden.

Hoe kunnen een betere kwaliteitsbewaking en een professionalisering gerealiseerd worden en hoe kan de planlast zo veel mogelijk worden beperkt? Een kwaliteitsbeleid is onlosmakelijk verbonden met planmatig denken. Wie dat ervaart als een last, zit fout, meent Lieven Viaene. De inspectie gelooft ten stelligste dat kwaliteit planning vergt. De diverse kwaliteitsaspecten moeten worden aangepakt en de leraren moeten zich op dit gebied professionaliseren. Een element in de lerarenopleiding is de leraar als onderzoeker. De heer Viaene stelt dat de lat in die zin niet te hoog mag liggen, maar een onderzoekende houding is absoluut noodzakelijk. Dat loopt dan parallel met die planmatige aanpak en verhoogt de kwaliteitsbewaking.

Een kwaliteitsdenken is bepalend voor een goede kwaliteitszorg in scholen. Het volstaat niet om een goede visie uit te schrijven of de leraren daarvan bewust te maken. Men moet elk zelf mee verantwoordelijk zijn om de kwaliteitszorg waar te maken. Kwaliteitszorg moet gedragen worden door het integrale schoolkorps en doordringen tot op de klasvloer.

7. Gelijke onderwijskansen

De opvolging van de effecten van GOK, is gekoppeld aan het probleem van de doeltreffendheid. De achilleshiel blijft of men kan nagaan in hoeverre het zorgbeleid ook voldoende resultaat afwerpt op de klasvloer. Ondervindt de taalzwakke jongere er bijvoorbeeld voordeel van? Verbeteren de slaagkansen in het hoger onderwijs ook echt?

Zorg en GOK behelzen niet hetzelfde, bevestigt Lieven Viaene. Daarom is er in het basisonderwijs voor geopteerd om de GOK-middelen te integreren in de brede zorgomkadering en er SES-middelen van te maken. Dat verbreedt het zorgbeleid in de school en laat alle kinderen ervan genieten. Dat is goed, maar het schoentje knelt alweer bij de doeltreffendheid. De vraag is hoe op de klasvloer een duidelijk effect gegenereerd wordt. 80 percent van de scholen werkt al met een leerlingenvolgsysteem, om de zorgnoden van leerlingen te volgen en te registreren. Het zorgt voor planlast – of dat wordt door heel wat leraren zo gepercipieerd – maar het wordt niet aangewend om de doeltreffendheid van de zorg af te toetsen. Aan de hand van die schat aan kwalitatieve data zou het zorgbeleid geëvalueerd kunnen worden. Jammer genoeg wordt die link nog niet altijd gelegd.

8. Opvolging

De spreker gaat in op de eventuele rol van de inspectie bij de opvolging. Dit pijnpunt wordt in de doctoraalstudie van Maarten Penninckx (UAntwerpen) aangekaart. In De Standaard luidde het dat er veel stress en weinig verbetering is na een onderzoek door de inspectie. Het aandachtspunt voor de inspectie zelf is na te gaan hoe ze betrokken kan zijn bij de opvolging van tekorten en verbeteringstrajecten in scholen. Er is in dat verband hoe dan ook een nauwe samenwerking nodig met de begeleidingsdiensten. In het kader van inspectie 2.0 lijkt het aangewezen nog andere wegen te onderzoeken. Er zijn internationale voorbeelden waar de inspectie zwakkere scholen zeer nauw en frequent opvolgt en bezoekt. Behoudens een opvolging na drie jaar, is dat er vooralsnog in Vlaanderen niet.

9. SYNTRA en Leren en Werken

Voor de SYNTRA-opleidingen en de leren en werken-trajecten bevestigt Lieven Viaene de nuance die al is gemaakt. Het is een eerste doorlichting na een try-out in Limburg een jaar eerder. Daarover is niet gerapporteerd, maar er is wel een ronde van Vlaanderen georganiseerd waarbij aan de SYNTRA's is gemeld welke knelpunten de inspectie had vastgesteld. In de Onderwijsspiegel leest men ook dat SYNTRA uit een heel andere cultuur stamt waarin de werkcomponent bijzonder intensief is aangepakt. Om dezelfde attestering en diploma's mogelijk te maken na de leertijd, eist de inspectie dat dezelfde algemene vorming en beroepsgerichte vorming als in het leerplichtonderwijs deel uitmaken van de opleiding. De competenties van de werkcomponent moeten complementair zijn aan die van de schoolse context en de desbetreffende leerinhouden. De aansluiting tussen de werkcomponent en de algemene delen is vooralsnog een pijnpunt. Men is ervan overtuigd dat dit positief evolueert en wil zeker niet stellen dat het studiepeil niet haalbaar is. Er zijn cultuurveranderingen nodig om dat te bewerkstelligen.

Inzake duaal leren staat men aan het begin van een traject en dat vraagt tijd. Er moeten stappen gezet worden en vooruitgang worden geboekt, maar duaal leren

moet vooral een antwoord zijn op uitdagingen van het deeltijds beroepssecundair onderwijs en SYNTRA. Het moet ook kwaliteit garanderen en de inspectie popelt alvast om het mee tot een succes te maken.

10. Project algemene vakken

De spreker gaat in op de vraag of PAV nog houdbaar is in de bestaande vorm. De aanbevelingen van de inspectie inzake wereldoriëntatie waren – naast andere factoren – niet geheel vreemd aan het feit dat het vak werd gesplitst. Deze aanpak moet ervoor zorgen dat de diverse onderdelen de nodige aandacht krijgen. De inspectie wenst zich verder niet uit te spreken hierover, maar heeft het vaste voornemen PAV diepgaander te onderzoeken en in een volgende Onderwijsspiegel daarover uitgebreider te rapporteren. Er lijken niet meteen signalen te zijn dat het vooralsnog niet houdbaar is, maar er zijn knelpunten, vergelijkbaar met die bij wereldoriëntatie. Het gaat om een verzameling van heel verschillende leerinhouden. Bepaalde daarvan kunnen volgens de inspectie onvoldoende aan bod komen als ze bijvoorbeeld door een taalleerkracht worden gegeven. Dat vraagt aandacht.

11. Opdracht van leraren

Leraren en directies wijzen op een aantal knelpunten. De vragen aan en de opdrachten voor leraren zijn alsmaar complexer geworden. Het onderwijs en de opdracht van leraren zelf zijn ook alsmaar moeilijker geworden. De verantwoordelijkheden die bij het onderwijs en de leraren worden gelegd, zijn alleen maar ruimer geworden. Ouders verwachten steeds meer in de zin van individuele opvang van leerlingen. Het is voor leraren niet eenvoudig om dat alles te managen en de nodige zorg te realiseren voor elk kind dat daarop recht en daaraan behoefte heeft. Van leraren en directies hoort de inspectie vooral dat eenieder zijn uiterste best doet. De heer Viaene wil zeker niet beweren dat het algemeen niet goed loopt, aangezien voor zorg 93 percent een positief advies kreeg. Groei is nog mogelijk qua doeltreffendheid.

De link tussen burn-out en doeltreffendheid is niet onderzocht. Burn-out heeft veel oorzaken. Er is waarschijnlijk wel een verband tussen hogere doeltreffendheid en een groter welbevinden van leraren. Hij denkt dat werk maken van doeltreffendheid beter beloonde inspanningen genereert. Dat resulteert in een hogere efficientie. Of dat op zijn beurt burn-out vermindert, kan de spreker niet beoordelen.

12. STEM

De heer Viaene volgt zelf de kwaliteitsbewaking van STEM op. Er is een initiatief gelanceerd. De inspectie houdt een strak kader aan met betrekking tot haar opdracht en heeft nog niet meteen plannen om de nieuwe STEM-richtingen te screenen. Er is in de vorige Onderwijsspiegel wel uitgebreid aandacht besteed aan de organisatie van het STEM-onderwijs in het basis- en secundair onderwijs. Er zijn een aantal knelpunten gemeld en er is op gewezen dat de verwachtingen aan het onderwijs niet integraal stroken met de verwachtingen ten aanzien van het STEM-onderwijs. De heer Viaene roept de commissieleden op dat nogmaals onder de loep te nemen.

13. Medische consulten

De problematiek van de medische consulten is aangekaart. In rurale gebieden is de afstand naar het medisch circuit in een CLB groot. Dat jaagt de scholen en de CLB's op kosten. Om die te drukken, gaan medische consulten vaak op school door. Van scholen kan ter zake geen grote investering zoals van een CLB verwacht worden. Wel is door het aandringen van de inspectie intussen alles in het werk gesteld om

visuele en auditieve privacy te garanderen. Kinderen moeten zich comfortabel kunnen voelen. Zomaar een klas ontruimen en medisch toezicht organiseren, kan niet. Extra investeringen kunnen tot een minimum beperkt worden, maar het geheel moet wel zorgzaam worden aangepakt.

Wat betreft de normen inzake medische infrastructuur van de CLB's en de vergelijking met Gezondheidszorg, is er nog onduidelijkheid. Er gebeurt overleg en er was alvast een traject ingezet om die regelgeving te verduidelijken. Knelpunt is dat te strakke normen onvermijdelijk ook extra middelen vergen. De klemtoon is daarom gelegd op een goed beleid ter zake in de scholen.

14. Centra voor leerlingenbegeleiding

Er zijn drie inspecteurs die de 92 CLB's doorlichten. De steekproef is altijd zeer beperkt. Het blijkt dat een aantal scholen geen ondersteuning van het CLB vraagt bij het verstrekken van studie-informatie over studieloopbaanmogelijkheden. De inspectie heeft dat aan de kaak willen stellen, al kan niet gezegd dat het om een trend gaat. De scholen willen de studie-informatie liever zelf geven. De inspectie meent dat ze de deur zouden moeten openzetten voor het CLB om die informatie aan te brengen bij ouders en leerlingen.

De heer Viaene sluit zich aan bij het antwoord van de minister over de rol van CLB's als schoolondersteunende dan wel als schoolcorrigerende instantie.

15. Lerarenopleiding

De Onderwijsspiegel geeft een aantal suggesties voor de lerarenopleiding, zoals de onderzoekende houding. Ook de meertaligheid en de grootstedelijke context zijn enorme uitdagingen in Vlaanderen. Voor de controle van de lerarenopleiding in CVO's is een andere instantie bevoegd. De Onderwijsinspectie gaat daar niet over, omdat daar het systeem van het hoger onderwijs geldt. Hoe men daarin verbeteringen kan aanbrengen, ligt derhalve niet binnen het bereik van de Onderwijsinspectie, maar de spreker meent dat er zeker aandachtspunten zijn.

16. Wat kan de overheid doen?

De Onderwijsspiegel bevat een aantal suggesties voor de overheid, naar aanleiding van diverse onderzoeken, met betrekking tot bijvoorbeeld taal en GOK. Het scheppen van kaders voor het voeren van een kwaliteitsbeleid en een hrm-beleid is belangrijk. De inspectie kan aanbevelingen doen, maar ziet alles graag geflankeerd door wetenschappelijk onderzoek rond beleid en andere waardevolle insteken.

Vlaanderen kent niet zo'n strenge kaders die scholen dwingen in een bepaalde beleidsroute. De grote vrijheid van scholen is op heel wat punten en momenten zeer positief. Het zorgt ook voor een degelijke kwaliteit. Toch blijkt het een moeilijke oefening om aan te geven hoe bepaalde kaders strakker te maken. Er zijn een aantal suggesties in de Onderwijsspiegel, zoals de reeds vermelde kwaliteitscriteria voor het attesteringsniveau. De aankondiging van minister Crevits dat er een referentiekader komt voor de onderwijskwaliteit, verheugt Lieven Viaene. Het moet de scholen helpen die onderwijskwaliteit beter af te stemmen en eenzelfde taal te hanteren inzake interne en externe kwaliteitszorg.

Kathleen Helsen is verrast te horen dat de juiste kaders aanwezig zijn om aan kwaliteitszorg te doen, terwijl specialisten in kwaliteitszorg en personeelsbeleid, maar ook vooral directies erop wijzen dat dit niet het geval is. Ze stellen dat de regelgeving juist heel strikt oplegt hoeveel uren een leerkracht moet presteren en wat daarbinnen moet gebeuren. Er zou weinig flexibiliteit mogelijk zijn voor andere opdrachten voor een beperkte periode. Heel wat middelen zouden juist wel

gekleurd zijn en niet anders aan te wenden zijn. De kaders zouden te strikt zijn en geen marge laten om een eigen beleid te voeren. Dat maakt het onmogelijk om in te spelen op de meest dringende noden. Het gedifferentieerde personeelsbeleid dat de inspectie aanhaalt voor de Brusselse context, lijkt niet louter daar een punt, maar overal. Burn-out is een probleem en scholen moeten dat eigenlijk kunnen opvolgen en er preventief kunnen op inspelen door die leraren andere opdrachten toe te vertrouwen. Men zou tussen instellingen afspraken moeten kunnen maken over inzetbaarheid of zelfs met organisaties buiten onderwijs. Ze blijft met de bekommernis over het aanpassen van de kaders zitten.

Lieven Viaene geeft aan dat aan de kaders heel wat vastzit. Hij stelt opnieuw dat de vrijheid van onderwijs in Vlaanderen – en Europa – zeer groot is. De spreker plaatst grote vraagtekens bij de stelling dat scholen verstikt worden in regels en geen ruimte voor een goed kwaliteitsbeleid krijgen. Het heeft veelal te maken met het beleidsvoerend vermogen dat een school kan ontwikkelen. Met dezelfde kaders tekent zich in verschillende scholen dan dikwijls een heel ander patroon af. Sommige leveren bijzonder hoge kwaliteit af, en hebben een zeer goede schoolcultuur, andere helemaal niet, en dat met diezelfde zogezegd enge kaders. Dat de diverse beleids- en kwaliteitsaspecten inzake het organiseren van een school één na één onder de loep moeten worden genomen, kan de inspecteur-generaal zeker beamen. Zo wordt van eindtermen zowel als van leerplannen soms gesteld dat ze te uitgebreid zijn, in die mate dat een leraar niets meer van zichzelf erin kan leggen en gebonden blijft aan die doelen. Daarover is een gesprek zinvol, maar of dat beperkend is qua vrijheid, valt nog te bezien. Dat er evenwel 50 scholen met STEM-curricula zijn gestart, getuigt van een grote vrijheid, meent de spreker nog.

17. Pedagogische begeleidingsdiensten

De heer Viaene betreurt dat er sprake is van een mattheuseffect bij de pedagogische begeleidingsdiensten. Verbetering is zeker mogelijk volgens de inspectie. Advies 3 vormt een redmiddel waarbij de ondersteuning door de pedagogische begeleidingsdiensten verplicht wordt, omdat duidelijk wordt dat scholen zich daar anders niet aan wagen. Soms komt men na een advies 2 na drie jaar terug in een school en is het probleem nog altijd niet opgelost. De school heeft dan zelf geprobeerd verandering te brengen, maar slaagt daar niet in.

Goede voorbeelden signaleren, is een gevoelig punt. De inspectie houdt zich dan ook aan het principe om scholen die good practices hanteren, niet in de schijnwerpers te plaatsen. Men denkt er wel over na hoe men meer indirect – via Klasse bijvoorbeeld – kan rapporteren daarover. Er zijn aftastende gesprekken gevoerd. In de gesprekken met de pedagogische begeleidingsdiensten op diverse niveaus, worden die goede praktijken wel aangekaart en gemeld.

Sinds 2009 kunnen scholen een verbeteringsplan opstellen. 99,9 percent van de scholen maakt gebruik van externe ondersteuning, doorgaans van de pedagogische begeleidingsdiensten. De slaagkansen na een verbetertraject blijken vrij hoog. 97 percent van de scholen krijgt hierna een positief resultaat. Het verbeteringsplan is onmiskenbaar een positief gegeven.

De spreker gaat in op de slagkracht van de pedagogische begeleidingsdiensten. De commissie-Monard heeft de diensten geëvalueerd en de inspectie kan daaraan niets toevoegen, stelt de spreker. Hij meent dat men gezamenlijk alles in het werk moet stellen om ondersteuning aan scholen te optimaliseren. De inspectie kan ter zake zeker nog stappen zetten. Hij hoopt dat het referentiekader daarbij kan helpen. Opvolging in het verbeterplan zou dan ook anders moeten kunnen.

18. Buitengewoon onderwijs

De inspectie deelt de zorg om het buitengewoon onderwijs. Het handelingsgericht werken is nog vaak een aandachtspunt, en is onvoldoende sterk uitgebouwd. Zijn de scholen voor buitengewoon onderwijs dan klaar om als expertisecentrum te fungeren? De gespecialiseerde inspecteurs voor het buitengewoon onderwijs leggen de lat voor handelingsgericht werken bijzonder hoog. Als daarin nog kwaliteit ontbreekt, dan wordt dat ook meteen gemeld en beschreven. Betwijfelen of de scholen buitengewoon onderwijs over voldoende expertise beschikken om de scholen voor gewoon onderwijs te ondersteunen, is kort door de bocht gaan, vindt de spreker. Ze hebben een buitengewone kennis van zaken die gevaloriseerd wordt.

De type 9-adviezen zijn verstrekt vanuit de eigen expertise. Men heeft laten meespelen of scholen in het verleden ervaring inzake ASS hebben aangetoond. Terugkoppeling is er altijd als de inspectie meent dat iets niet optimaal loopt. Bij advies 2 keert men terug naar de school. Bij advies 3 ook, en dan is er verplichte opvolging. Het is de bedoeling om de kwaliteit van alles wat rond type 9 gebeurt, ook op te volgen.

19. Peilingproeven

Koen Daniëls verwijst naar de peilingproeven, die ook data aanleveren om te koppelen. Kan dat een nog betere analyse opleveren of niet?

Lieven Viaene stelt dat de onderzoeken van de inspectie gekoppeld zouden kunnen worden om duiding te geven bij de vaststellingen uit de peilingproeven. Hij stelde al eerder dat de inspectie knelpunten vaststelt op basis van de koppeling van onderzoek in verschillende scholen. Meer gedetailleerde antwoorden aangaande het bereiken van bepaalde eindtermen kunnen via een peilingproef verkregen worden. Koppeling van de vastgestelde pijnpunten aan de peilingproefkalender lijkt volgens Lieven Viaene een te onderzoeken piste met mogelijk onontgonnen opportuniteiten.

Het zou handig zijn de individuele resultaten van scholen in de peilingproeven te kunnen meenemen in de onderzoeken van de inspectie. Vooralsnog staat het de scholen vrij die aan de inspectie te bezorgen. Er wordt geen rekening mee gehouden, omdat er geen verplichting is en ze alleen vrijwillig soms meekomen.

Kathleen Helsen bedankt de spreker voor de interessante toelichtingen.

Kathleen HELSEN,
voorzitter

Vera CELIS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

AKOV	Agentschap voor Kwaliteitszorg in Onderwijs en Vorming
aso	algemeen secundair onderwijs
ASS	autismespectrumstoornis
bso	beroepssecundair onderwijs
buso	buitengewoon secundair onderwijs
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
CVO	centrum voor volwassenonderwijs
dbso	deeltijds beroepssecundair onderwijs
dko	deeltijds kunstonderwijs
GIA	Geletterdheid, Inburgering en Anderstaligheid
GOK	gelijke onderwijskansen
hrm	humanresourcesmanagement
kso	kunstsecundair onderwijs
OKI	onderwijskansarmoede-indicator
PAV	project algemene vakken
SES	socio-economische status
STEM	Science, Technology, Engineering and Mathematics
tso	technisch secundair onderwijs
UAntwerpen	Universiteit Antwerpen